

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПРАВА

УДК 351.746.2

Князєв С. М. – кандидат юридичних наук, здобувач Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1008-0852>

Негласна робота як фундаментальна категорія теорії оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу

Мета статті – проаналізувати категорію «негласна робота» шляхом порівняльного аналізу положень оперативно-розшукового та кримінального процесуального законодавства. **Методологічною основою** дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів та способів пізнання, застосування яких дало змогу розглянути елементи оперативно-розшукової діяльності, негласної роботи й кримінального провадження з метою визначення їх співвідношення та на підставі отриманих положень сформулювати пропозиції до чинного законодавства. Зокрема, було використано такі методи дослідження: системний аналіз (для вивчення правових норм, що регламентують оперативно-розшукову та кримінальну процесуальну діяльність); правове прогнозування (дає змогу розробити зміни й доповнення до чинного оперативно-розшукового та кримінального процесуального законодавства з огляду на контекст їх подальшої імплементації); системно-структурний (для встановлення змісту досліджуваних категорій і правових явищ, формування понятійно-категоріального апарату); логіко-юридичний (під час розроблення понятійного апарату й наукових положень). Емпіричну базу дослідження становлять праці вітчизняних й іноземних науковців, які вивчали теоретичні питання негласної роботи, її місце в оперативно-розшуковому й кримінальному процесуальному законодавстві. **Наукова новизна** отриманих результатів полягає в тому, що в статті відображено наукову думку щодо визначення поняття й змісту категорії «негласна робота» та її співвідношення з положеннями оперативно-розшукового та кримінального процесуального законодавства. **Висновки.** Оперативно-розшукова діяльність і негласна робота оперативних підрозділів Національної поліції України частково збігаються за змістом, проте не є тотожними. До змісту негласної роботи не належить та оперативно-розшукова діяльність, яку здійснюють відкрито, а зміст оперативно-розшукової діяльності не охоплює негласну роботу оперативних підрозділів у межах кримінального провадження, що здійснюють за дорученням слідчого, прокурора. Оперативно-розшукова діяльність і негласна робота оперативних підрозділів Національної поліції України є елементами (переважно накладеними один на одного) ширшої категорії «діяльність оперативних підрозділів». Вона передбачає виконання оперативними підрозділами Національної поліції України всіх функцій, покладених на них законодавством і підзаконними нормативно-правовими актами. Можливість проведення заходів цієї групи (пошукові заходи) має бути закріплено на рівні Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність; негласна робота; оперативні підрозділи; оперативно-розшукові заходи; негласні слідчі (розшукові) дії.

Вступ

Поняття оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) в Україні визначено на законодавчому рівні. Ця категорія повсякчас є предметом наукових досліджень. Її вивчали як вітчизняні науковці, так і вчені іноземних країн, де такий вид діяльності становить окремий напрям правоохоронної практики. Водночас в українському науковому середовищі та за кордоном досі тривають дискусії щодо формулювання визначення поняття й елементів змісту ОРД. Результати цих дискусій мають не лише теоретичне, а й прикладне значення, оскільки тлумачення на рівні закону окресленої категорії безпосередньо впливає на порядок, повноваження та кінцеві результати діяльності правоохоронних органів, ефективність виконання завдань кримінального провадження й роботи з виявлення та припинення злочинів, запобігання кримінальним правопорушенням.

На відміну від ОРД, поняття негласної роботи досі неврегульоване законодавством. Крім цього,

воно лишається недостатньо дослідженим. Зазначену категорію було запроваджено в правоохоронну практику без належного наукового обґрунтування за ініціативою практичних працівників, які розробляли проект відомчого нормативно-правового акта, призначеного врегулювати всі питання діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України. Такий крок був вимушеним, оскільки в правових реаліях, пов'язаних із набранням чинності 2012 року КПК України та внесенням відповідних змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», значна частина важливої суспільно корисної діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України опинилася поза законом, яким відвели лише роль виконавця доручень слідчого, прокурора на проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій ("Kryminalnyi protsesualnyi kodeks", 2012). Такий підхід законодавця став предметом дискусій серед науковців і практичних працівників. Адже його наслідок полягає в тому,

що оперативні підрозділи правоохоронних органів юридично позбавлені можливості здійснювати оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження (крім підрозділу детективів і підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України).

На необґрунтованість підходу законодавця до визначення повноважень оперативних підрозділів у кримінальному провадженні, а також порівняння поняття й змісту ОРД та негласної роботи повсякчас акцентували увагу К. В. Антонов, В. І. Василичук, М. Л. Грібов, В. П. Захаров, В. А. Колесник, Я. Ю. Кондратьєв, Д. Й. Никифорчук, С. В. Обшалов, Ю. Ю. Орлов, М. А. Погорецький, С. А. Савенко, С. О. Сафронов, Д. Б. Сергєєва, М. В. Стащак, С. Р. Тагієв, А. М. Черняк, В. В. Шендрик, А. О. Шишкін, М. Є. Шумило та ін. Зазначені науковці зробили вагомий внесок у дослідження цієї тематики, однак недостатньо вивченим залишається питання співвідношення понять «оперативно-розшукова діяльність» і «негласна робота», що й засвідчує актуальність цієї статті.

Мета і завдання дослідження

Метою публікації є дослідження категорії «негласна робота» на підставі порівняльного аналізу положень оперативно-розшукового та кримінального процесуального законодавства.

Основними завданнями статті є такі:

- окреслити окремі елементи ОРД, негласної роботи й кримінального провадження з метою визначення їх співвідношення;
- окреслити проблемні питання, які підлягають урегулюванню щодо реалізації поняття «негласна робота» в чинному законодавстві;
- запропонувати зміни й доповнення до законодавчих актів з метою узгодження категорії «негласна робота» з чинним оперативно-розшуковим і кримінальним процесуальним законодавством.

Виклад основного матеріалу

Слід зазначити, що передумови для розмежування ОРД і негласної роботи було закладено задовго до прийняття чинного КПК України. Після прийняття Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» головною проблемою законодавчого регулювання діяльності оперативних підрозділів залишається питання заборони проведення оперативно-розшукових заходів без заведення оперативно-розшукової справи ("Zakon Ukrainy", 1992).

У науковій літературі з цього приводу слухно зауважують: щоб отримати підстави для заведення оперативно-розшукових справ (наявність достатньої інформації, одержаної у встановленому законом порядку, що потребує перевірки за

допомогою оперативно-розшукових заходів), необхідно здійснити відповідну розвідувально-пошукову роботу (Pohoretskyi, 2007, p. 156).

Окремі оперативно-розшукові заходи слід проводити, аби одержати первинну інформацію про осіб, які готують і вчиняють злочини, а також про кримінальні правопорушення, здійснені невстановленими особами. Ідеться, насамперед, про латентну злочинність. Це, зокрема, стосується корупційних злочинів, кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та їх аналогів, певних злочинів у сфері господарської діяльності тощо.

Норми закону складено так, що будь-які заходи, спрямовані на виявлення злочинів, припинення та запобігання їм, фактично є незаконними, оскільки їх проводять до заведення оперативно-розшукової справи. Такі негласні заходи не можуть мати статус оперативно-розшукових і здійснюватися в межах ОРД. Саме це й стало поштовхом для окреслення практичної категорії «негласна робота».

Зазначене зумовлює необхідність осмислення співвідношення поняття ОРД (як у практичному, так і в теоретичному аспектах) і поняття суто прикладної категорії «негласна робота». У статті 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» ОРД визначено як систему гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних й оперативно-технічних засобів ("Zakon Ukrainy", 1992).

Така дефініція не може сформувати однозначне розуміння поняття ОРД. Це спричинено обмеженою інформативністю. Також законодавець не пропонує визначення пошукових, розвідувальних і контррозвідувальних заходів, не розмежовує їх на гласні й негласні, не формує їх переліку. Це стосується й оперативних та оперативно-технічних засобів. Крім як у визначенні ОРД, терміни «оперативні засоби», «оперативно-технічні засоби», «пошукові заходи», «розвідувальні заходи», «контррозвідувальні заходи», «гласні заходи», «негласні заходи» в тексті Закону більше не використано.

Сформувати однозначне уявлення про зміст ОРД і точно визначити це поняття можливо за умови комплексного наукового аналізу сукупності норм законодавства. Проте це можна реалізувати лише на підставі розроблених теорією та перевірених практикою положень щодо змісту юридичної діяльності загалом. Комплексний аналіз результатів наукових досліджень, присвячених змісту діяльності (зокрема юридичної) та її різновидів, дає підстави для висновку про наявність суттєвих розбіжностей у позиціях учених. Деякі з них (Б. І. Бараненко, С. Д. Гусарєв, В. С. Кузьмічов, В. А. Яценко та ін.) пропонують

власну комбінацію елементів, що утворюють зміст діяльності.

Ураховуючи загальнонаукові засади діяльності й критично оцінюючи погляди щодо визначення її структурних елементів, М. А. Погорецький доречно виокремлює такі внутрішні структурні елементи змісту ОРД і кримінального процесу: мета, завдання, дії та суб'єкти, що утворюють їх як цілісні діяльні системи й зовнішні їх елементи, якими є стадії, етапи, організаційно-правові форми. На думку цього вченого, принципи, методи та функції не є структурними елементами змісту ОРД і кримінального процесу як діяльних систем, проте відіграють важливу роль у їх функціонуванні та характеризують внутрішні й зовнішні сутнісні ознаки цих видів діяльності (Pohoretskyi, 2007, p. 143).

Розглянемо такі елементи ОРД, як мета, завдання, дії та суб'єкти. У статті 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що завданням ОРД є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб і груп, відповідальність за які передбачена КК України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав й організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства й держави. Метою ОРД є попередження та припинення злочинів і сприяння оперативно-розшуковими засобами реалізації мети й завдань кримінального судочинства, а її завданнями – пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, встановлення й розшук таких осіб і груп для досягнення мети ОРД, а також мети й завдань кримінального судочинства. Реалізацію завдань, тобто перетворення цілей на результати в ОРД, здійснюють через оперативно-розшукові заходи, що і є тими елементарними діями, які становлять ОРД.

Зазначене дає підстави розглядати реалізацію оперативними підрозділами окремих прав, передбачених ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», як оперативно-розшукові заходи. Слушною видається позиція науковців, які пропонують визначати оперативно-розшукові заходи як комплекс дій, які оперативні підрозділи проводять з метою виконання завдань ОРД відповідно до повноважень, наданих їм Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» (Hribov, 2009).

Суб'єктів ОРД визначено в ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (зокрема після фрази «Оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами...»). Термін «оперативні підрозділи» законодавець застосовує і в КПК України. Їхні повноваження в

кримінальному провадженні врегульовано в ст. 41, п. 5 ч. 2 ст. 36, п. 3 ч. 1 ст. 40, ч. 6 ст. 246, ч. 3 ст. 281 та в інших нормах КПК України (Cherniak, & Hribov, 2018).

Законодавець не використовує в КПК і Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» поняття «оперативні підрозділи» (у ст. 41 міститься лише їх перелік). Проте на підставі аналізу норм ст. 5, а також останнього абзацу ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» можна стверджувати, що суб'єкти ОРД і є оперативними підрозділами. Однак лише деякі з них мають повноваження в кримінальному процесі. Наприклад, оперативні підрозділи Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України, розвідувального органу Міністерства оборони України законодавець вважає суб'єктами ОРД, хоча вони не належать до оперативних підрозділів, які проводять слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за дорученням слідчого, прокурора.

З набуттям оперативними підрозділами певних правоохоронних органів України статусу учасників кримінального процесу зі сторони обвинувачення, покладенням на них обов'язку виконання доручень слідчого, прокурора на проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій термін «оперативно-розшукова діяльність» не охоплює в повному обсязі функції, які вони мають виконувати.

Отже, зміст ОРД і діяльності оперативних підрозділів не є тотожним. Після набрання чинності КПК України можна стверджувати, що діяльність оперативних підрозділів цілком не висвітлює поняття ОРД. Із цього приводу М. Л. Грібов слушно зауважує, що нині, відповідно до потреб практики, під час проведення наукових досліджень не можна послугуватися лише усталеною категорією «оперативно-розшукова діяльність», а слід вивчати ширшу категорію – «діяльність оперативних підрозділів» (Hribov, 2015). Одночасно категорія «оперативно-розшукова діяльність» окреслює основний (базовий) сегмент діяльності оперативних підрозділів. Адже функції оперативних підрозділів зумовлені переважно тими повноваженнями, які покладені на них законодавцем. Визначальними для діяльності оперативних підрозділів мають бути норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Це цілком закономірно, оскільки оперативні підрозділи правоохоронних органів і є суб'єктами ОРД.

Зазначене дає змогу констатувати, що ОРД є системою дій (оперативно-розшукових заходів), які: полягають у пошуку та фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб і груп, місця перебування та долю осіб, оголошених у розшук; проводять з метою виявлення та припинення злочинів, запобігання кримінальним правопорушенням; здійснюють оперативні

підрозділи правоохоронних органів, відповідно до наданих їм законом повноважень; можуть проводитися як відкрито, так і негласно.

Термін «негласна робота» оперативних підрозділів поліції слід трактувати як комплексний вид діяльності уповноважених осіб (підрозділів), здійснюваний у межах норм законодавства України приховано від інших і спрямований на недопущення, виявлення та припинення протиправних дій, охорону інтересів суспільства й держави, прав і свобод людини, забезпечення громадської безпеки та публічного порядку. Негласну роботу оперативних підрозділів реалізують шляхом:

1) негласного співробітництва з громадянами, особами без громадянства, іноземцями;

2) проведення негласних пошукових заходів;

3) взаємодії між оперативними підрозділами Національної поліції України й іншими суб'єктами ОРД;

4) використання спеціальних технічних, заздалегідь ідентифікованих (помічених) і несправжніх (імітаційних) засобів;

5) виконання доручень слідчого, прокурора на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Діяльність оперативних підрозділів можна диференціювати залежно від двох основних критеріїв: належність до конкретної сфери правосвідносин (ОРД і кримінальний процес), а також гласність. За першим критерієм виокремлюють ОРД і кримінальну процесуальну діяльність оперативних підрозділів. За другим – розмежовують діяльність оперативних підрозділів на гласну й негласну. Застосування цих двох критеріїв надає можливість визначити важливі складові:

1) гласну оперативно-розшукову та кримінальну процесуальну діяльність оперативних підрозділів;

2) негласну оперативно-розшукову та кримінальну процесуальну діяльність.

На наш погляд, остання складова й підпадає під визначення «негласна робота». Вона охоплює:

1) проведення негласних оперативно-розшукових заходів у межах оперативно-розшукових справ з отриманням відповідних дозволів слідчого судді та погодження з прокурором; 2) виконання доручень слідчого, прокурора на проведення негласних слідчих (розшукових) дій; 3) проведення негласних заходів, що відповідно до закону не потребують одержання спеціальних дозволів і можуть бути реалізовані оперативними підрозділами за власною ініціативою, зокрема без заведення оперативно-розшукової справи. Ці заходи мають вирізнятися мінімальним (порівняно з оперативно-розшуковими засобами та негласними слідчими (розшуковими) діями) порушенням прав і свобод громадян, що здійснене без завдання їм моральної та матеріальної шкоди.

Останню категорію заходів не узгоджено з чинним оперативно-розшуковим і кримінальним

процесуальним законодавством. У зазначеному випадку виникає суперечність законності й доцільності, адже необхідна суспільству та державі соціально корисна діяльність опинилася поза законом. Аналіз наявних законопроектів ("Proekt Zakonu Ukrainy", 2017) і наукових надбань В. І. Василичука, М. М. Алексійчука, П. В. Дерев'янка (Vasylynychuk, Aleksiiichuk, & Derevianko, 2014), В. В. Вінчук (Vintsuk, & Tsebynoha, 2018), М. А. Погорецького (Pohoretskyi, 2007), О. О. Сухачова (Sukhachov, 2016), А. М. Черняка (Cherniak, 2017), М. О. Шиліна (Shylin, 2013) та інших учених, а також вивчення іноземного досвіду за цим напрямом (Burcher, & Whelan, 2018; James, 2016) дали змогу сформулювати пропонувані зміни до законодавства саме в цій частині.

Зокрема, ч. 1 ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» слід доповнити п. 5, визначивши як одну з підстав для проведення ОРД «здійснення профілактики, своєчасного виявлення та припинення злочинів і викриття причин та умов, які сприяють їх учиненню».

У п. 1 ч. 1 ст. 8 зазначеного Закону запропоновано виокремити як частину цієї статті, виклавши її в такій редакції:

«Оперативні підрозділи за власною ініціативою і без погодження з прокурором та одержання дозволу суду з метою виявлення злочинів, а також у межах заведених оперативно-розшукових справ мають право проводити заходи оперативного пошуку, до яких належать:

– оперативне опитування – одержання оперативним працівником (або особою, яка співробітничав з ним на конфіденційній основі) інформації, потрібної для боротьби зі злочинністю, під час спілкування з особами за їхньою добровільною згодою, зокрема з приховуванням справжньої мети опитування та персональних даних особи, яка його проводить;

– оперативний огляд – візуальне обстеження оперативним працівником (або особою, яка співробітничав з ним на конфіденційній основі) конкретних матеріальних об'єктів з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності шляхом вільного доступу або на підставі згоди власника, користувача чи уповноважених ними осіб. Згоду власника, користувача або уповноважених ними осіб на доступ до конкретного об'єкта одержують відкрито або з приховуванням належності до правоохоронних органів та (або) мети відвідування;

– вивчення документів – безпосереднє вивчення документів та інформаційних баз даних з доступом до них відповідно до законних повноважень або за згодою уповноважених осіб;

– пошук інформації з вільним доступом у мережі Інтернет;

– аналітична розвідка – комплексний аналіз усієї доступної оперативним підрозділам інформації, зокрема із застосуванням інформаційних технологій, з метою отримання нових

відомостей про злочинну діяльність окремих осіб і груп;

– візуальне спостереження в публічно доступних місцях з метою розпізнавання ознак учинення злочину та встановлення даних, що дають змогу ідентифікувати причетних до нього осіб.

Матеріали заходів оперативного пошуку, що проводяться з метою виявлення злочинів, накопичуються у справах оперативного пошуку. Такі справи заводять за окремими напрямками боротьби зі злочинністю, про що повідомляють прокурора».

Крім того, ст. 41 КПК України «Оперативні підрозділи» запропоновано викласти в такій редакції:

«1. Оперативні підрозділи – це суб'єкти, які відповідно до ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» уповноважені на проведення оперативно-розшукової діяльності та функціонують у складі правоохоронних органів, визначених у ст. 38 цього Кодексу.

2. Оперативні підрозділи зобов'язані проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора.

3. Оперативні підрозділи з метою одержання й документальної фіксації фактичних даних, що можуть бути використані для виконання завдань кримінального провадження в межах досудового розслідування, уповноважені проводити комплекс гласних і негласних дій, що може включати заходи супроводження кримінального провадження, до яких належать: збирання публічно доступної інформації з будь-яких джерел; опитування – одержання оперативним працівником (або особою, яка співробітничав з ним на конфіденційній основі) інформації, необхідної для боротьби зі злочинністю, у процесі спілкування з особами за їхньою добровільною згодою, а саме з приховуванням справжньої мети опитування та персональних даних особи, яка його проводить; оперативний огляд – візуальне обстеження оперативним працівником (або особою, яка співробітничав з ним на конфіденційній основі) конкретних матеріальних об'єктів з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності шляхом вільного доступу або на підставі згоди власника, користувача чи уповноважених ними осіб. Згоду власника, користувача або уповноважених ними осіб на доступ до конкретного об'єкта одержують відкрито чи з приховуванням належності до правоохоронних органів й (або) мети відвідування; обстеження публічно недоступних об'єктів за згодою осіб, у розпорядженні (користуванні) яких вони знаходяться; короточасне впровадження до

криміногенного середовища; комплексний аналіз інформації, одержаної під час інших заходів оперативного супроводження кримінального провадження та слідчих (розшукових) дій, зокрема негласних, у досудовому розслідуванні конкретного злочину; візуальне спостереження в публічно доступних місцях з метою встановлення даних, що дають змогу ідентифікувати невідомих осіб, виявлених у процесі інших заходів оперативного супроводження кримінального провадження та слідчих (розшукових) дій, зокрема негласних, у досудовому розслідуванні конкретного злочину».

Проведення комплексу зазначених заходів має бути санкціоноване прокурором – процесуальним керівником (у формі відповідної резолюції на постанові про заведення справи оперативного супроводження кримінального провадження) та погоджуватися зі слідчим – щодо кожного заходу. Прокурор – процесуальний керівник має право давати вказівки про заведення, зупинення або припинення провадження у справі оперативного супроводження кримінального провадження, проведення та припинення конкретних заходів у її межах. Він зобов'язаний здійснювати нагляд за дотриманням законності в такій справі.

Наукова новизна

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в статті відображено наукову позицію щодо визначення поняття й змісту категорії «негласна робота» та її співвідношення з положеннями оперативно-розшукового та кримінального процесуального законодавства.

Висновки

ОРД та негласна робота оперативних підрозділів Національної поліції України частково збігаються за змістом, проте не є тотожними. До змісту негласної роботи не належить та частина ОРД, яку здійснюють відкрито, а зміст ОРД не охоплює негласну роботу оперативних підрозділів у межах кримінального провадження, яку здійснюють за дорученням слідчого, прокурора.

ОРД і негласна робота оперативних підрозділів Національної поліції України є елементами (здебільшого накладеними один на одного) ширшої категорії «діяльність оперативних підрозділів». Вона охоплює виконання оперативними підрозділами Національної поліції України всіх функцій, покладених на них законодавством і підзаконними нормативно-правовими актами.

Можливість проведення заходів останньої групи (пошукові заходи) має бути закріплено на рівні Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України.

REFERENCES

- Burcher, M., & Whelan, C. (2018). Intelligence-Led Policing in Practice: Reflections From Intelligence Analysts. *Police Quarterly*, 2, 139-160. doi: doi.org/10.1177/1098611118796890.
- Cherniak, A.M. (2017). Vyivlennia ta rozsliduvannia zlochiniv u sferi mizhnarodnoho studentskoho obminu [Detection and investigation of crimes in the field of international student exchange]. *Visnyk kryminalnogo sudochynstva, Bulletin of criminal proceedings*, 3, 143-148 [in Ukrainian].
- Cherniak, A.M., & Hribov, M.L. (2018). Operativni pidrozdily pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy yak subiekty protydii zlochynnosti [The operational units of the law enforcement agencies of Ukraine as subjects of combating crime]. *Visnyk kryminalnogo sudochynstva, Bulletin of criminal proceedings*, 4, 24-31 [in Ukrainian].
- Hribov, M.L. (2009). Rozvidualni zakhody orhaniv vnutrishnikh sprav: sutnist ta pytannia zastosuvannia v borotbi z orhanizovanoi zlochynnistiu [Intelligence activities of law enforcement agencies: the nature and issues of use in the fight against organized crime]. *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka), Combating Organized Crime and Corruption (Theory and Practice)*, 20, 26-33 [in Ukrainian].
- Hribov, M.L. (2015). Teoriia operativno-rozshukovoi diialnosti: neobkhdnist onovlennia systemy fundamentalnykh katehorii nauky z ohliadu na potreby praktyky [The theory of operational search activities: the need to update the system of fundamental categories of science in view of the needs of practice]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 3, 98-105 [in Ukrainian].
- James, A. (2016). *Understanding police intelligence work*. doi: 10.2307/j.ctt1t88z5c.
- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: vid 13 kvit. 2012 r. No. 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine from April 13, 2012, No. 4651-VI]. (n.d.). zakon0.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
- Pohoretskyi, M.A. (2007). *Funktsionalne pryznachennia operativno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi* [Functional purpose of operational search activities in the criminal process]. Kharkiv: Arsis [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu Ukrainy "Pro operativno-rozshukovu diialnist": vid 4 kvit. 2017 r. No. 6284 [Draft Law of Ukraine "On search and search activity" from April 4, 2017, No. 6284]. (n.d.). w1.c1.rada.gov.ua. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61497 [in Ukrainian].
- Shylin, M.O. (2013). Operativno-rozshukova diialnist ta nehlasni slidchi dii: problemy pravovoho rehuliuвання u svitli novoho Kryminalnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy [Operational search activities and unspoken investigative actions: problems of legal regulation in the light of the new Criminal procedural code of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy, Bulletin of the National Academy of Public Prosecutor's Office of Ukraine*, 1, 59-64 [in Ukrainian].
- Sukhachov, O.O. (2016). Poniattia, perelik ta klasyfikatsiia operativno-rozshukovykh zakhodiv yak osnova doslidzhennia pytan yikh konspiratsii [The concept, list and classification of operational-search measures as a basis for the study of issues of their conspiracy]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu, Bulletin of Zaporizhzhya National University*, 2, 125-132 [in Ukrainian].
- Vasylynchuk, V.I., Aleksiihuk, M.M., & Derevianko, P.V. (2014). Zakonodavstvo Ukrainy: stan, problemy, shliakhy reformuvannia [Legislation of Ukraine: State, Problems, Ways of Reforming]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 68-78 [in Ukrainian].
- Vintsuk, V.V., & Tsebynoha, V.Yu. (2018). Aktualni pytannia realizatsii Zakonu Ukrainy "Pro operativno-rozshukovu diialnist": teoriia ta praktyka [Topical Issues of Implementation of the Law of Ukraine "On Operational Investigation Activity": Theory and Practice]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 4(97), 144-148. doi: doi.org/10.31733/2078-3566-2018-6-144-148 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro operativno-rozshukovu diialnist": vid 18 liut. 1992 r. No. 2135-XII [The Law of Ukraine "On search operations" from February 18, 1992, No. 2135-XII]. *Holos Ukrainy, Voice of Ukraine*, 56 [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Burcher M., Whelan C. Intelligence-Led Policing in Practice: Reflections From Intelligence Analysts. *Police Quarterly*. 2018. No. 2. P. 139–160. doi: doi.org/10.1177/1098611118796890.
- Черняк А. М., Грібов М. Л. Оперативні підрозділи правоохоронних органів України як суб'єкти протидії злочинності. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 4. С. 24–31.
- Черняк А. М. Виявлення та розслідування злочинів у сфері міжнародного студентського обміну. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 3. С. 143–148.
- Грібов М. Л. Розвідувальні заходи органів внутрішніх справ: сутність та питання застосування в боротьбі з організованою злочинністю. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 20. С. 26–33.
- Грібов М. Л. Теорія оперативно-розшукової діяльності: необхідність оновлення системи фундаментальних категорій науки з огляду на потреби практики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 98–105.
- James A. Understanding police intelligence work. 2016. P. 188. doi: 10.2307/j.ctt1t88z5c.
- Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

- Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : монографія. Харків : Арсіс, 2007. 576 с.
- Про оперативно-розшукову діяльність : проект Закону України від 4 квіт. 2017 р. № 6284. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61497.
- Шилін М. О. Оперативно-розшукова діяльність та негласні слідчі дії: проблеми правового регулювання у світлі нового Кримінального процесуального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 1. С. 59–64.
- Сухачов О. О. Поняття, перелік та класифікація оперативно-розшукових заходів як основа дослідження питань їх конспірації. *Вісник Запорізького національного університету*. 2016. № 2. С. 125–132.
- Василинчук В. І., Алексійчук М. М., Дерев'янка П. В. Законодавство України: стан, проблеми, шляхи реформування. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 68–78.
- Вінчук В. В., Цебинога В. Ю. Актуальні питання реалізації Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»: теорія та практика. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4 (97). С. 144–148. doi: doi.org/10.31733/2078-3566-2018-6-144-148.
- Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. *Голос України*. 1992. № 56.

Стаття надійшла до редколегії 25.04.2019

Kniaziev S. – Ph.D in Law, Research of the of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1008-0852>

Unofficial Investigation as a Fundamental Category of the Theory of Operational Investigation Activity and Criminal Process

The article reveals the concept and content of operational investigation activity and unofficial investigation, as well as correlates the specified terms. The **purpose** of the article is to describe the category of «unofficial investigation» on the basis of a comparative analysis of the provisions of the operational investigation activity and criminal-procedural legislation. The **methodological basis** of the study is a set of both general scientific and special methods of cognition and investigation. The use of these methods allows us to analyze the elements of operational investigation activity, unofficial investigation measures and criminal proceedings in order to determine their correlation and on the basis of the received information to formulate proposals for the current legislation. It is noted that the operational investigation activity and unofficial investigation of the operational units of the National Police largely coincide in content, but are not identical. It is emphasized that the content of the unofficial investigation does not belong to the part of the operational investigation activity, which is carried out openly, and the content of the operational investigation activity does not belong to the unofficial investigation of the operational units within the framework of criminal proceedings, carried out on behalf of the investigator or prosecutor. Operational investigation activity and unofficial investigation of the National Police's operational units are elements (usually superimposed) of the broader category of «operational units' activities». This category covers the performance by the National Police of all the functions assigned to them by Law and Legal Acts. It has been stated that Operational investigation activity is defined as a system of actions which: 1) are conducted for the purpose of detection and termination of crimes, prevention of criminal offense; 2) consist of finding and recording the actual data on criminal activity of individuals and groups, location and fate of wanted persons; 3) are carried out by operational units of law enforcement bodies in accordance with the powers assigned to them by Law; 4) can be conducted both openly and implicitly. Unofficial investigation – part of the activity of the operational units, which purpose and tasks coincides with the operational investigation activity and is a system of exclusively unofficial actions, which include: 1) conducting unofficial investigation measures within the framework of different cases but only after obtaining the relevant permissions of the investigating judge and approval of the prosecutor; 2) fulfillment of the instructions of the investigator, the prosecutor for conducting unofficial investigation (search) measures; 3) conducting unofficial investigation measures, which in accordance with the Law do not require special permits and can be conducted by operational units on their own initiative, including without launching a case. The **scientific novelty** of the obtained results is that the article further reflected the scientific opinion on the definition of the concept and content of the category «unofficial investigation» and its correlation in the operational investigation activity and criminal procedural legislation. To **conclusions**, we can confirm that operational investigation activity and unofficial investigation measures of the operational units of the National Police of Ukraine are substantially the same in content, but not identical. The possibility of conducting the activities of the said group (search activities) should be enshrined on the level of the Law of Ukraine «On Operational Investigation Activities» and the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Keywords: operational investigation activity; unofficial investigation; operational units; operational-search activities
unofficial investigation (search) measures.